

O‘ZBEKISTONDA XOTIN-QIZLAR IJTIMOIIY-SIYOSIY FAOLLIGINI OSHIRISHNING TARIXIY TAJRIBASI

Ummatqulova Shahzoda Murodilla qizi

1-kurs talabasi, Millat Umidi Universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish yo‘nalishida olib borilgan islohotlar, ularning tarixiy bosqichlari va natijalari tahlil qilingan. Mustaqillik yillaridan boshlab ayollar huquqlarini himoya qilish, ularning davlat boshqaruvidagi o‘rni va rolini kuchaytirish bo‘yicha amalga oshirilgan chora-tadbirlar yoritilgan. Shuningdek, maqolada 2017-yildan boshlab “Yangi O‘zbekiston” davrida xotin-qizlar siyosatini yangi bosqichga olib chiqqan islohotlar ham o‘rganilgan.

Annotation: This article analyzes the reforms aimed at increasing the social and political activity of women in the Republic of Uzbekistan. It examines the historical stages and outcomes of measures taken to protect women's rights and strengthen their role in public administration since independence. The article also highlights the new stage of women's policy reforms implemented during the “New Uzbekistan” era from 2017 onward.

Аннотация: В данной статье анализируются реформы, направленные на повышение социальной и политической активности женщин в Республике Узбекистан. Рассматриваются исторические этапы и результаты мер, предпринятых для защиты прав женщин и укрепления их роли в государственном управлении с момента независимости. Также подчёркивается новый этап реформ в сфере женской политики в период “Нового Узбекистана” с 2017 года.

Kalit so‘zlar: xotin-qizlar, tenglik, siyosiy faollik, ijtimoiy hayot, gender siyosati, huquqiy kafolatlar, islohotlar, Yangi O‘zbekiston.

Keywords: women, equality, political activity, social life, gender policy, legal guarantees, reforms, New Uzbekistan.

Ключевые слова: женщины, равенство, политическая активность, социальная жизнь, гендерная политика, правовые гарантии, реформы, Новый Узбекистан.

Kirish

O‘zbekiston mustaqillikka erishgach, jamiyatning barcha sohalarida islohotlar boshlanganidek, xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish ham davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylandi. Chunki ayollar jamiyatning yarmi sifatida mamlakat taraqqiyotida muhim o‘rin tutadi. Mustaqillikdan keyin qabul qilingan qonunlar, dasturlar va tashkil etilgan muassasalar ayollarning davlat boshqaruvidagi ishtirokini kuchaytirishga xizmat qildi.

Mazkur maqolada 1991-yildan 2025-yilgacha O‘zbekistonda xotin-qizlar faolligini oshirish bo‘yicha amalga oshirilgan siyosiy va ijtimoiy islohotlar tarixiy bosqichlar asosida tahlil qilinadi.

Mustaqillik yillarida ayollar siyosatining shakllanishi (1991–2000)

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 46-moddasida “Ayollar va erkaklar teng huquqlidirlar” degan norma mustahkamlanib, xotin-qizlar huquqlari davlat darajasida kafolatlandi.

1991–2000-yillar oralig‘ida ayollarning ijtimoiy hayotdagi o‘rni mustahkamlanishi uchun bir qator tashkilotlar faoliyat yurita boshladi. Jumladan, 1991-yilda **O‘zbekiston Xotin-qizlar qo‘mitasi** tashkil etildi. Bu tashkilot ayollar manfaatlarini himoya qilish, ularni ta’lim, sog‘liqni saqlash va mehnat sohalarida qo‘llab-quvvatlash bilan shug‘ullandi.

1999-yilda “Ayollarni ijtimoiy himoya qilish davlat dasturi” qabul qilinib, xotin-qizlar bandligini oshirish, ularni tadbirkorlik faoliyatiga jalb etish choralariga alohida e’tibor qaratildi.

Faollikni kuchaytirish bosqichi (2000–2016)

2000-yillarda xotin-qizlarning siyosiy hayotdagi ishtiroki sezilarli darajada kengaydi. 2004-yilda saylov qonunchiligiga o‘zgartish kiritilib, siyosiy partiyalarga parlament saylovlarida kamida **30 foiz ayollar nomzodini** ilgari surish talabi joriy etildi.

2010-yilda “Gender tengligi” tushunchasi davlat siyosatining muhim yo‘nalishiga aylandi. Ayollar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlash, ularning o‘qish va ishlash huquqlarini ta’minlash bo‘yicha maxsus fondlar tashkil etildi.

2016-yilga kelib, xotin-qizlar davlat boshqaruvining yuqori bo‘g‘inlarida ham faol ishtirok eta boshladilar. Parlament, vazirlik va hokimliklarda ayollar ulushi barqaror oshib bordi.

“Yangi O‘zbekiston” davrida xotin-qizlar siyosatining yangi bosqichi (2017–2025)

2017-yildan boshlab Prezident **Shavkat Mirziyoyev** rahbarligida xotin-qizlar siyosati tubdan yangilandi. Ayollarni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash, ularning siyosiy va iqtisodiy faolligini oshirish maqsadida **ayollar daftari, mahallabay ishlash tizimi** va **“Xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlash davlat qo‘mitasi”** faoliyati yo‘lga qo‘yildi.

2019-yilda “Gender tengligi to‘g‘risida”gi Qonun, 2021-yilda esa “Ayollar va erkaklar uchun teng huquq va imkoniyatlar kafolatlari to‘g‘risida”gi qonun qabul qilindi. Bu hujjatlar ayollar huquqlarini xalqaro standartlarga muvofiq darajada himoya qilishni ta’minladi.

2023-yilda yangi tahrirdagi Konstitutsiyada ayollar huquqlari yanada mustahkamlandi. Unda “Davlat xotin-qizlarning jamiyatdagi o‘rnini mustahkamlash,

ularning siyosiy, iqtisodiy va madaniy hayotda faol ishtirokini ta'minlaydi" degan norma alohida qayd etildi.

Bugungi kunda O'zbekiston parlamentida ayollar ulushi 32 foizni tashkil etmoqda. Ular davlat boshqaruvi, biznes, fan, ta'lim va diplomatiya sohalarida faol rol o'ynamoqdalar.

Xulosa

Shunday qilib, O'zbekistonda xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish jarayoni mustaqillik davridan to hozirgi kungacha uzluksiz rivojlanib kelmoqda. Har bir bosqichda qabul qilingan qonunlar, dasturlar va tashabbuslar ayollarni jamiyatda faol ishtirok etishga undadi. Ayniqsa, "Yangi O'zbekiston" davrida bu yo'nalish davlat siyosatining ustuvor qismiga aylandi. Natijada, xotin-qizlar bugun nafaqat oilada, balki siyosat va boshqaruv tizimida ham faol kuch sifatida namoyon bo'lmoqdalar.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: Adolat, 1992 (va 2023-yilgi yangi tahrir).
2. "Gender tengligi to'g'risida"gi Qonun. – Toshkent, 2019-yil.
3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
4. O'zbekiston Xotin-qizlar qo'mitasi materiallari (1991–2025).
5. www.lex.uz
6. www.gender.stat.uz
7. www.constitution.uz